

clara, & liquida à lege ipsa recepta, & approbata. Hoc factu debet iudex condemnare hunc inquisitum, nulla amplius adhibita questione, & tortura. Cum falsus superque de ipsa veritate constet, ex quo præsumptiones à lege approbatæ, censentur liquidissimæ probationes, ut scripti supra q. 36. Et in specie ita affirmavit Anton. Gomez. in 3. tomo varia. resolu. c. 12. nu. 26. vers. aduertendum tamen.

Secundus est casus, quando extant solæ præsumptiones, & indicia hominis. Hoc in casu ait Gomez. in d. c. 12. in si inquisitum debere torqueri, sic intelligens traditione Bal. in l. vlt. col. vlt. C. de prob. & l. milites. nu. 6. C. de q. ac Franc. Bru. in tract. de indicij, & tortura p. 1. q. 4. n. 23. Ego existimaverim hoc torum iudicis arbitrio relinqui, ut pro ipsorum indiciorum, & præsumptionum qualitate, ac pro conditione personæ arbitretur, an damnari vel torturæ subijci is debeat.

Præsumptiones, & indicia, quando extant contra accusatum, & inquisitum, negantem in tortura deliquisse, absolui an is debeat, vel relinqui causa indecisa?

S V M M A R I V M.

- Negans in tortura delictum se commisisse, si præsumptiones contra ipsum extant, iudex an causam indecisam relinquat, vel absoluat. num. 2.
- Regula quod actore non probante absoluitur reus, de qua probatione accipiatur.
- Malitij hominum obviandum.

Q V A E S T I O X C I I I.

QUÆRO nonagesimo tertio, si accusatus vel inquisitus cõtra quem extant præsumptiones, & indicia negat in tortura se commisisse delictum, an ferri ea in causa deat sententia, vel causa relinquitur indecisa. Hac de re sũt opinioniones. Nam aliqui scripserunt causam esse relinquendam indecisam, atque ita iudicem pronunciare posse, sibi non liquere. Ita Sal. in l. si qui adulterij. col. 2. vers. existit gl. C. ad l. Jul. de adult. & in l. 3. in fi. C. ad leg. Jul. maieft. & ibid. Ang. Paris. Put. in tracta. de syndicato. in verbo, viso de repetitione. col. vl. Alb. in l. diuus Marc. in 1. notab. ff. de offic. præsid. qui scribit ita obseruare consueuisse D. Beccarium de Beccaria, patria Papiensem illum fuisse opinor, in suis regiminibus, qui nõ statim absoluebat accusatum, quem cognoscebat non deliquisse, sed dissimulabat, ne præstaret ansam ceteris delinquentibus, ac ne accusatores ab accusando desisterent, deinde in fine regiminis eos absoluebat. Eandem opinionem probauit apertius Marfil. in l. repet. n. 37. ff. de quæstioni. & prædic. cri. §. quoniam. n. 49. qui testatur in vniuersa Italia obseruari consueuisse vt iudices ita de causa hac perplexi, è carceribus pro nunc relaxent carceratum, fideiussione præstita. Hoc enim modò nec absolunt, nec cõdemnant. Et anno 1576. Iunio mensis ita obseruatum fuit Venetijs ab Illustrissimo Dom. Legato Apostolico, seu eius D. Auditore, qui ita relaxauit è carcere presbyterũ Georgium de Georgijs, Rectorem ecclesiæ S. Bartholomæi huius civitatis Paduæ, qui quidem presbyter fuerat accusatus, quod erimen falsi commississet, à quo crimine ego eũ defendebam, sicuti extat responsum à me tunc redditum in cons. 221. lib. 3. & prædicti Doct. mori sunt ex dicti. diuus. ff. de offic. præsid. ex l. si quis adulterij. C. ad l. Jul. de adult. etiam ea ratione adducti, quia alioqui, vel tolleretur defensio innocentie, vel vindictæ Reipub. Altera fuit opinio eorum, qui dixerũt, iudicem sua sententia debere absoluerit hunc inquisitum, vel accusatum ab obseruatione iud. crij. Ita Bar. in l. vlt. nu. 1. ff. de

q. Ang. Are. in tracta. maleficioꝝ in verbo, fama publica. in fine. Rom. in cons. 45. 1. in fine. Crau. cons. 284. col. 4. in fi. & egregie Ant. Gom. in tertio tomo varia. resolu. c. 13. de tortura reorum. n. 28. ver. sed his non obstantibus. qui his vtitur rationibus, & argumentis. Et primo ex generali iuris regula, qua constitutum est, quod actore nõ probante reus absolui debet, l. qui accusare. C. de eden. Quæ sanè regula intelligitur de plena, & legitima probatione, qua reus condemnari possit, quia aliàs non dicitur intentio actoris fundata, sicuti quando nil penitus probauit. Nec reperitur iure cautũ, aut permillum illud medium à Doctoribus inuentum. Secundo confert l. de qua re. ff. de ind. De qua re, ait Iulianus, iudex cognouit, de ea quoque pronũciare cogendus est. Idem in l. vbi ceptum, eo. tit. & auth. qui semel. C. quomodo, & quando iudex. Tertio accedit text. l. vlt. ff. de cal. quo probatur, quod si reus torquetur, & delictum non fatetur, ita vt delicti probatio non resultet, absolui debet, & ibidem annotauit Bal. Quarto huc pertinent cap. quotiens. & c. vl. de purg. canon. quibus sancitum est, quod ille, qui compurgauit indicia, quæ contra se erant, statim debet diffinituè absolui. Quinto confert ratio, quod si causa hæc indecisa maneret, accusatus, vel inquisitus facile posset quotidie vexari ab aduersarijs, id quod iure pmillum non est, cum hominum malitij obuiandũ sit, l. in fundo in fine. ff. de rei vend. & l. 1. §. denique. ff. de aqua plu. arce. cum his similibus. Nec quidquam vrgent atterius opinionis argumenta. Nam tex. d. diuus. ff. de offic. præsid. nil ad rem facit, quandoquidem illa dissimulatio fit eo in casu, in quo delictum quidem fuit perpetratum, sed tamen illi delinquenti, ob furorem, & mentis alienationem est quodammodo ignoscendum. Et simile est quod recensui in tract. de retinenda possessione, remedio tertio. n. 750. auctoritate Gellij, li. 12. noct. Actic. ca. 7. & Valerij Max. li. 8. c. 1. Non etiam obstat l. si quis. C. de adult. quia respondetur, quod verè ibi durante lite, & instantia accusationis, de adulterio perpetrato, accusati ipsi antequam, vel absoluti, vel damnati essent, contraxerunt matrimonium, vnde merito reiecta illa excusatione, fuerunt deinde damnati. Non etiam repugnat illa ratio, quod alioqui tolleretur defensio innocentie, vel Reip. vindicta, quia respondetur, iudicem iudicare oportere, secundum probationes, quas tunc adesse cernit, quod si noua indicia, vel probationes superuenient, non impediatur de nouo inquirere, ex quo accusatum illum solummodo absoluit ab obseruatione iudicij.

Sententia quibus ex præsumptionibus ferri debeat, & possit?

S V M M A R I V M.

- Sententia ferri potest ex præsumptionibus iuris, & de iure.
 - Sententia ferri potest ex præsumptionibus iuris tantum, contra reum probatione non sublatis.
 - Sententia ferri potest, ex præsumptione hominis violenta.
 - Sententia ferri non debet contra aliquem, ex præsumptione hominis probabilis.
- Neque si præsumptio leuis sit. nu. 5. Multo minus si temeraria. num. 6.*

Q V A E S T I O X C I V.

QUÆRO nonagesimo quarto, ex quibus præsumptionibus ferri sententia possit, & debeat. Distinguedi hic sunt tres casus, quemadmodum, & tres præsumptionis species diximus.

Primus est casus, quado præsumptio est iuris, & de iure. Hoc in casu certum, & clarum est sententiam ferri posse, cum hæc dicatur vera, & propria probatio, vt suo loco

loco scripsimus. Et expressè sic statuit statutum Venetum in prologo, in c. de præsumpt. n. 1.

Secundus est casus, quado præsumptio est iuris tm, quæ tm contraria probatione non fuit improbata. Hoc Et casu clarum est, insam ferri posse. Quandoquidem, & hæc dicitur liquida, & manifesta probatio, ex quo lex eã sic approbavit, vt supra suo loco explicauimus, & idem statuit prædictum statutum Venetum. n. 3.

Tertius, est casus, qñ præsumptio est hominis tm, quæ quidem à lege expressim approbata non reperitur. Hoc in casu diximus supra q. 5. hæc pendere à iudicis arbitrio, qui iudicare habet an eis modis sit præsumptio, vt ferre sententiam possit. Et dicere possumus, quod aliqui præsumptio est violenta, aliquando probabilis, aliquando leuis, aliqui temeraria. Primum itaq. qñ præsumptio est violenta, ferri sententia potest in eum, contra quem illa extat, quemadmodũ fecit Salomon, vt legitur lib. 3. Regum. c. 3. relatum in c. afferte. de præsum. dum iudicauit contra mulierem illam, quæ petebat puerum sciendi, & dicebat, nec mihi nec tibi, sed diuidatur, collegit ex verbis illis Salomon illa non fuisse matræ pueri, quippe quæ petebat ea, quæ repugnant humanae ac naturali pietati. Quam quidem sententiam admittunt oēs in eo. ca. afferte. & ex Theologis Alex. Alenfis in summa p. 3. q. 45. membr. 7. col. vlt. vers. ex præsumptione verò violenta.

Secundo qñ præsumptio est probabilis, ferri sententia nõ debet contra eũ, cui illa obstat, sed solũ indicenda est purgatio, vt in ca. 1. & 2. de purg. can. & idẽ affirmat Alenfis in d. membr. 7. col. vlt. vers. ex præsumptione probabilis.

Tertio quando præsumptio est leuis, ferri sententia non debet, sed in hoc dubio, in meliorem partem sunt interpretanda, vt dicebat Beatus Beda in Homelij, quod relatum est in c. 2. de reg. iur. dum est interpretatus locum illum Lucae c. 6. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Et ad rem nostram Alenfis in d. 7. membro colu. vlt. vers. præsumptione ergo. Qui sic etiam intellexit Diuum Augustinum super illud Diui Pauli Apostolorum Principis ad Corinth. 1. cap. 1. Diui August. verba hæc sunt. Noluit hominem ab homine iudicari per arbitrium suspicionis, sine extraordinario, vsu patorioq. iudicio, sed legitime conuictum, aut sponte confessum.

Quarto quando præsumptio est temeraria, nulla pariter ferri debet sententia in eum, aduersus quem sumpta est præsumptio ista, sed damnandus potius est ille ita præsumens, Nam & contra illum stat quod supra diximus, nolte iudicare, & non iudicabimini. Et ex prædictis declarari potest prædictum statutum Venetum, in d. c. de præsum. 6.

Sententia lata ex præsumptionibus, an transeat in iudicatum.

S V M M A R I V M.

- Sententia ex præsumptionibus iuris, & de iure lata, in iudicatum tranfit, vt nequeat retractari. Quando tamen non habeat locum. num. 2.
- Sententia lata ex præsumptionibus iuris, adductis contrarijs probationibus veris retractatur. Et qua sit ratio. n. 4.
- Sententia lata ex testimonio vicinorum, dicitur lata ex probatione præsumptua.
- Damnatus ob id in purgatione canonica defecit, quando retractato iudicio absoluitur.
- Iudex absolutus ob iramentum litigantium, quod nil dederint vt corrumperetur, quando sententia retractanda veniat.
- Fama plenam probationem faciente ex forma statuti, quando nihilominus sententia lata non transeat in iudicatum, & retractetur. Et quod in cõmace, vt pro conuictio habeatur. n. 9.
- Sententiam latam ex iudicio peritorum in arte non transire in iudicatum.

1 Sententia lata ex præsumptionibus iuris non retractatur, si contraria præsumptiones, vel iuris, vel hominis adferantur. Et quando id fallat. n. 14.

2 Sententiam à peritis in arte latam facile retractari, si contraria præsumptiones iuris superueniant, erroneam asseveratur.

3 Sententiam latam de consilio sapientis, retractari ex consilio sapientioris, falsum demonstratur.

4 Sententia lata ex præsumptionibus iuris retractatur, si præsumptiones iuris, & de iure, ex aliquo actu in contrarium superueniant.

Q V A E S T I O X C V.

QUÆRO nonagesimo quinto an sententia ex præsumptionibus lata, in iudicatum transeat, atque ita retractari an possit, vel non, cum contrariæ præsumptiones, vel probationes superueniant? Et cum hæc in re videam varias esse interpretum opinioniones, ita aliquot casus distinguendo, dubitationem dissoluo.

Primus est casus quando lata est sententia ex præsumptionibus iuris, & de iure, hoc casu opinor sententiam ita in iudicatum trãsire, vt retractari amplius nõ possit ex contrarijs allegatis probationibus, & multo minus ex contrarijs præsumptionibus. Ea est ratio, quod si ab initio probationes aliquæ aduersus ipsam præsumptionem iuris, & de iure obijci non possunt, vt abundè esse differuimus supra q. 60. multo minus obijci possunt lata sententia, & in iudicatum lapsa, cum firmius quid sit.

Declarari tamen potest hic casus, vt locum non habeat illis in casibus, in quibus admittitur probatio contraria aduersus hanc præsumptionem iuris, & de iure, sicuti quando de rei veritate constat per confessionem aduersarij. Quo sanè in casu tollitur præsumptio hæc iuris & de iure, vt differui supra q. 91. imò ex confessione hæc retractatur res iudicata, ex veris probationibus pronunciat, ita in specie scribunt Bald. in l. si quis adulterij, nu. 3. in fi. C. ad leg. Jul. de adulter. Aret. in ca. proposuisti, nu. 23. de probat. & clarius Iason in repet. l. admonendi, nume. 46. ff. de iureiur. & ibidem Curt. Sen. nu. 23. Idem est dicendum, quando per indirectum probatio admittitur cõtra præsumptionem iuris, & de iure, vt diximus supra q. 65. Ita etiam ceteris in casibus, in quibus contraria probatio recipitur, sicuti declarauimus supra q. 65. & subsequentibus.

Secundus est casus, cum sententia est lata ex præsumptionibus iuris, & deinde contrariæ veræ probationes adducuntur. Hoc in casu res illa iudicata retractari debet. Ita in specie tradunt Abb. in c. proposuisti, de probatio. & ibidem apertius Are. nu. 23. & Fel. nu. 11. Curtius Iun. in l. admonedi, nu. 22. & ibidẽ apertius declarat Iaf. in repet. n. 38. ff. de iureiur. qui ita de vera, & propria probatione loquentem intelligit Inn. in c. tua nos, nu. 5. de cohab. cler. & mulie. cum simpliciter dixit, sententiam latã ex notorio exorto à præsumptione, posse retractari, eũ contrariũ fuit probatum. Non eo loci declarat Innoc. qualis esse debeat hæc contraria probatio. Et ideo intelligi debet de probatione vera. Ita etiã interpretatur Angelum in l. diuus. ff. de testamen. milit. in l. 1. Co-senten. rescin. non posse. & leg. sub specie. C. de re iudicata, dum secutus Innocen. d. c. tua nos, scripsit, sententiam lata ex probationibus priuilegiaris, retractari contrarijs probationibus. cõtrarias probationes intelligo veras, nõ autẽ præsumptuas. Et ea est huius sententiæ ratio, qd de rei veritate ex veris probationibus constat, & ideo illa sententia vt lata prætextu falsarum probationum retractatur, iuxta l. i. C. si ex falsis in fit. & dicemus infra. Hinc modò inferitur ad id quod scribunt nostri interpretes in l. 1. ff. de rebus cred. si certum petat. si lata est sententia ex testimonio eorũ, qui attestati sunt, se de negotio scire, ob id quod

5 quod vicini sunt, cum sit sententia lata ex quadâ probatione præsumptiva, retractari illa debet, vt scribit Dec. in d.l. i. nu. 64. & ibidem Iacob. Niger nu. 48. post Alex. & Cæteros. Horum inquam traditio procedit, cū aduersus illam præsumptiuam probationem verè superueniunt. Ita et declarari potest tex. cap. cum dilectus. il. 2. de purg. 6 cano. quo diffinitum est damnatum quod id quod in purgatione canonica defecit, si noua probationes de innocentia superueniant, retractato iudicatio, absolui, intelligitur ille canon, cum verè probationes superueniunt, non autem præsumptiuæ. Non ignoro tamen Aret. in c. proposuisti, n. 27. in fi. de probat. aliter declarare.

7 Ita etiam declaratur tex. in auth. nono iure in. fin. C. de pœna iud. qui malè iud. & quod ibi scripsit Ang. si lata est sententia prætextu iuramenti a litigantibus suscepti, quod nil iudici dederit vt corruperetur, iudex absoluitur, quæ sententia cum sola præsumptiuâ probatione ex iuramento. si lata sit, ob id retractatur, si contrariæ probationes superueniunt. Intelligo hic etiam de veris probationibus, non autem præsumptiuis.

8 His etiam declaratur, quod egregiè docuit ad rē nostram Cur. Iun. admonendi, nu. 2. 1. de iure iur. post Ioan. Baptist. à Sancto Severino ibid. si statuto cautum est quod fama prætextu lata, non transit in iudicatum, sed retractari potest, intelligo posse retractari, si veræ probationes superueniant, non autem si aliæ præsumptiuæ. Ita etiam declaratur, quod eodem in loco subiungit ipse Curtius, si statuto cautum sit, quod contumax prætextu habeatur pro conuictio, & confessio, si deinde contra eum fertur, nunquam transit in iudicatum, ob id retractari potest, intelligo posse retractari, si veris probationibus constat de illius contumacia innocentia. Eo tū loci recenset Curt. ipse Franc. Aret. in conf. 147. nu. 5. scribentem, quod pro ipso contumace fieri possunt probationes ante latam sententiam, quia tunc contumax, vel eius nomine aliquis excusationem proponere, & innocentiam probare potest, secus si lata ipsa sententia, si à statuto rejicitur contumax ab oī audientia, & remedio. Hinc etiam declaratur, quod tradidit Doctores sententiam prætextu lata ex iudicio peritorum in aliqua arte, non transire in iudicatum, sicuti scribit Bal. & Alex. in l. si ab hostibus. col. 3. ff. sol. matr. Ang. in l. quod si nolit. §. si mancipium. ff. de adilit. edicto. Fel. in c. proposuisti, col. pen. ver. quarta conclusio. de prob. A ff. l. i. in d. c. 33. n. 6. Hæc sanè traditio intelligitur, quando contrariæ probationes adducuntur. Non enim hæc rejiciuntur. Ita declaratur illa doctrina, quod sententia lata super ætate ex aspectu non transit in iudicatum, vt tradunt Bart. in l. minor 25. annis. adito. & in l. de ætate, nu. 16. ff. de min. Bal. in l. si minorem. C. de integ. r. sit. & in l. 2. col. 2. ver. sed hic dubitatur. C. quando si fecus, vel priua. & Fel. in c. signific. n. 8. de homic. Hoc sanè intelligitur, vt non transeat in iudicatum, quin possint fieri probationes contrariæ, sicuti cæteris in casibus supra commemoratis scripsimus.

9 Tertius est casus, quod cum sententia est lata ex præsumptionibus iuris, & deinde contrariæ præsumptiones, vel iuris, vel hominis adferuntur. Hoc quidem casu non retractatur sententia, ita scribit Abbas & Aret. in d. ea. proposuisti, & ibidem Fel. nu. 11. de proba. Ea est huius assertionis ratio, quod superueniens contrariæ præsumptio non plussufficit rem esse certam ac indubitata, vt iam ante fuerat. Hinc intelligimus errasse illos, qui scripsērunt, sententiam prætextu lata, facile retractari, ob id, quod sola iuris præsumptione soluta est, si noua, contrariæque iuris probationes superueniant. Cuius quidem opinionis auctores sunt Butr. in d. c. proposuisti, col. 1. ver. nunquid aut. de prob. post Io. And. in additio. ad Spec. tit. de homic. §. 1. ver. sed pone. Ale. in l. si ab hostibus, n. 10. ff. sol. matr. & cœm asseruit Dec. in

10 l. 1. in tertia lect. nu. 65. ff. si certum petat. & idem Dec. in conf. 278. in fine. Clarius idem scripsit Ias. in repet. l. admonendi, n. 30. ff. de iure iur. & in l. si conuenerit, nume. 21. ff. de re iud. Est inquam horum assertio, atque traditio falsa. Nā cū secunda sententia sola præsumptione nitatur, dicendum est retractari non posse, sicuti aduersus Io. Andream, Butrium, & cæteros iam relatos, scripserunt Abaas in d. c. proposuisti, & ibidem Dec. n. 14. ad finem, asserit, hanc posteriorem Abbatis opinionem esse de iure veriore. Et eandem secuti sunt Ias. Balbus decif. 241. Scala Patavinus. lib. 4. de consil. sapien. c. 21. Marius Salomonis in §. responsa prudentum. in ff. de iure nat. gent. & ciuili.

11 Hioc etiam intelligimus multo magis falsam esse traditionem eorum, qui dixerunt prætextu lata ex consilio sapientis, secundū statuti dispositionem retractari ex consilio sapientioris. Hanc equidè opinionem malè asserunt Butr. in d. c. propos. de prob. Rom. in l. cum quidam. §. quod dicitur, de acq. her. & in conf. 228. in fine. & Alex. in l. si ab hostibus, nu. 12. ff. sol. matr. qui asseruit hanc esse singularem traditionem, quam etiam commendarunt Ias. in rub. in fin. & in repet. l. admonendi, n. 41. ff. de iure iur. & in l. si conuenerit, nu. 21. ff. de re iudic. & Petrasanta sing. 20. Dec. in conf. 278. in fi. Rui. in conf. 34. n. 1. lib. 1. Marfik. in l. vnica, n. 47. C. de raptu virg. & sing. 427. plures sunt casus.

12 Declaratur hic casus, vt locum non habeat, quando prætextu lata ex consilio sapientis, ita declarat Ripa in l. admonendi, n. 43. ff. de iure iur. post Ias. & Cur. Sen. ibid.

13 Quartus est casus, cum sententia est lata præsumptionibus iuris, & deinde contrariæ præsumptio iuris, & de iure ex aliquo actu superuenit. Hoc in casu ista sententia retractatur. Ita Abbas, Aret. & Fel. in d. c. proposuisti. de probat. qui ita interpretantur l. si qui adulterij. C. ad leg. Iul. de adult. quo loci ita etiam declarat Bal. nu. 3. post gl. ipsi. & idem docuit Cur. Sen. in l. admonendi, nu. 22. de iure iur. & idem sensu Fel. in c. significasti. num. 8. de homicid. Alex. in l. 1. num. 29. ff. si certum petatur. Cum enim de commisso adulterio, vir, & mulier essent accusati, & præsumptiones admissi criminis extarent, eam accusationem effugerunt, probationibus factis quod essent sanguine conuicti, qua consanguinitatis præsumptione, euitabant eam præsumptionem commissi adulterij, ob id absoluti fuerunt. Deinde hi vna matrimonij contraxerunt, ex quo quidem actu præsumptionem maximè efficacem, quam iuris, & de iure appellamus, fecerunt Imperatores Thodosius, Arcadius, & Honorius, illos deliquisse, atque ita absolutionem nil esse impedimento, quominus seuerissime puniri deberent. Nam illa præsumptio tam violenta æquipatur confessioni, quæ vim habet etiam aduersus rem iudicatum, vt diximus supra in primo casu. Cæterum constitutio hæc traditionem hanc probare videtur, cum ibi nulla super præsumpto adulterio lata fuerit sententia absolutoria, sed solum is accusator ob superuenientem præsumptionem prætextu consanguinitatis ab accusatione desitit, sicuti ibidè sensit Accursus, & clarius explicat Cynus, & cū eo Salicetus, qui quidem subiungit, quod fortè non improbabiler dici potest, quod iudex non absoluit simpliciter accusatum, sed causa adiecta, quod crimen in eo non probatur, ob sanguinis coniunctionem. Quæ sanè causa, cum falsa detegatur, ob subsecutum matrimonium, absoluitio illa euanescit. Vel etiam (ait Salicetus) lata ibi fuit absolutoria prætextu falsarum probationum super affinitate, non mirū si retractatur, iuxta l. 2. & 3. si ex falsis instr. & tradunt Soc. Iun. in conf. 40. nu. 6. 8. lib. 2. Ias. in l. si is, ad quem. nu. 19. de acq. her. Rui. in conf. 89. num. 15. lib. 1. & Ripa. in l. qui Romæ. §. duo fratres. num. 31.

nu. 31. de verb. obl. Quæ sanè posterior Saliceti interpretatio à communiorum non discrepat. Esto enim sententiam prætextu falsarum probationum fuisse latam, illa probationum falsitas non aliundè detecta fuit, quæ à præsumptione illa subsecuta iuris, & de iure. Habet ergo vim hæc ipsa præsumptio iuris & de iure, vt iam lata sententia ex præsumptione iuris sola retractetur.

Sententia lata ex præsumptionibus, an exequi debeat?

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia priusquam in iudicatu transeat, exequenda non est.
- 2 Sententia ex præsumptionibus lata executioni mandatur interim dum de retractatione dubitatur.
- 3 Sententiam in causa matrimonij latam in iudicatum non transferre.
- 4 Sententiam latam ex probationibus priuilegiatis exequendam esse. Et quod illa ex contrarijs probationibus retractetur.

Q V A E S T I O X C V I.

QVAERO nonagesimosexto, an hæc sententia lata ex præsumptionibus, et si non transeat in iudicatu, sit tamen exequenda? Dicens non videbatur, exequendam non esse, cum tunc demum exequenda sit sententia, quā iam in iudicatum lapsa est, & quoad consultationem, de re iud. Oriam. in c. quoniam contra. in verbo, interlocutiones, & appellationes, nu. 40. de prob. & confert l. 1. C. de exec. rei iud. & ibidem Bal. & cæteri, & Paul. Girlan. de relax. carcerato. c. 2. Cæterum contrarium verius esse opinor, nēpe sententiā prætextu hæc esse executioni mittendam interim dum dubitatur de retractatione, ita enim dicimus, quod licet sententia lata in causa matrimonij non transeat in iudicatu, vt probat c. fraternit. de frigid. & malef. & scribunt oēs ibi. & Felan. c. significasti. nu. 8. de homic. Nilominus sententia hæc executioni mandatur, & ob id mulier, ad cuius fauorem pro dissolutione matrimonij lata est sententia, alteri viro nubere potest. d. c. fraternit. vbi gloss. in verbo, per errorem: & in verbo, fornicatio. Butr. & Imol. in c. confang. de re iud. dum dixerunt, matrimonium leparari cognito eius impedimento, per sententiāque declarato. Et in specie, quæ sententia prætextu lata ex probationibus priuilegiatis, quales esse videntur præsumptiones, & coniecturæ, sit exequenda, scripsit benè eruditus Scala Patavinus in trac. de consil. sapientis, lib. 4. c. 22. sic declarando traditionem. Inn. in c. tua nos. de coh. cler. & mulier. & Ang. in l. 1. C. sentent. rescind. non posse, qui scripserunt sententiā latam ex probationibus priuilegiatis prætextu retractari ex contrarijs probationibus. Et propterea scripsit prætextu loco Scala, quod et si sententia lata ex consilio sapientis non transeat in iudicatum, ex multorum opinione, attamen executioni mittenda est.

Pœna ordinaria puniri an possit de delicto conuictus præsumptionibus & coniecturis?

S V M M A R I V M.

- 1 Pœna ordinaria puniri pro delicto posse eum, quem præsumptione iuris & de iure constat deliquisse. Et quam ob causam. num. 2.
- 2 Iudicis partes in confessum & conuictum nulla sunt alia, quæ in condemnando.
- 3 Pœna ordinaria quando iudex punire possit ex præsumptione legis secundum quam de delicto constat, & quot modis id euenire possit. nu. 5. & 6.
- 4 Iudex quod à lege immutatum non est, sequi debet.
- 5 Homicidia & delicta similia, dolo præsumuntur à lege committi.

9 Delictum iuris sola præsumptione probatum, pœna ordinaria non puniri, erroneum affirmatur. Idem de opinione Fel. nu. 10.

- 11 Incendium etsi inhabitantium culpa commissum præsumatur, nemo tamen ad emendationem damni tenetur, si de persona determinata non constat. Vide nu. 12. 13. & 14.
- 15 Pœna mitior arbitrio iudicis imponi debet, quando de delicto constat solummodo suspicionibus hominis, vel legis.
- 16 Pœna ordinaria iudici non debet, quando de sola præsumptione hominis non violenta agitur.
- 17 Pœnam extraordinariam locum habere, quando de delicto constat ex præsumptione hominis vehementis.
- 18 Præsumptiones hominis non violentæ, vel etiam vehementes, non sunt coniungendæ ad constituendam plenam probationem quoad pœnam ordinariam.
- 19 Pœna ordinaria puniendum, quem deliquisse constat præsumptione hominis violenta, secundum quosdam. Et per quem iudicem, nu. 21. Alia referuntur opiniones, nu. 22. & 23.
- 20 Pœna ordinaria deprecatio nulla est, ubi vehemens est perpetrati criminis præsumptio.
- 24 Iudex sententiam temperare debet, quando de delicto constat solum præsumptione hominis violenta. nu. 25.
- 26 Protestatio iuri repugnans, atque non consistens in potestate hominis, nil prodest.
- 27 Lex & natura non admittit duo pugnantia in vno subiecto.
- 28 Facta sunt diuina.
- 29 Probatio dubia nil prodest.
- 30 Facinus nocentis impunitum relinquatur, quam innocentem damnari.
- 31 Sententiam mediam semper iniquam dici, & nu. 33.
- 32 Delicto pœna vt conueniat, iudex cauere debet.
- 34 Probatio liquidissima requiritur in penis.
- 35 Facti qualitas minuire debet delicti pœnam.
- 37 Probatio non auget, vel minuit delictum.
- 37 Probatio est quid extrinsecum, post delictum perfectè consummatum superueniens.
- 38 Iudici permissum est, ne ex toto absoluat, nec ex toto condemnet.
- 39 Pœnam delicti ordinariam imponendam, quando præsumptio est violentissima, et si non indubitata.

Q V A E S T I O X C V I I.

QVAERO nonagesimo septimo, an ex præsumptionibus & coniecturis probationibus pœna ordinaria possit, & debeat à iudice imponi, vel non? Hæc iuris questio adeo perplexæ, & suboscure, à nostris explicata est, vt vix scire possint qui in foro & iudicijs versantur quid obseruandum sit. Ego autem meis pro viribus lucè aliquam tantæ obscuritati adferre conabor. Itaque casus aliquot ita distinguo.

Primus est casus, cum ex præsumptione iuris, & de iure, constat aliquem deliquisse. Hoc in casu pœna ordinaria, quæ pro eo delicto imponi solet, est omninò in dicenda. Ita manifestè censuit Albert. Gand. in trac. de malefic. sub rub. de præsumpt. & iudicijs indubitatis, ex quibus sequi potest cōdemnatio, col. 3. ver. solutio v. & col. pen. ver. primū est indubitatum. Idem senserunt Bal. in l. vlt. nu. 2. C. de prob. & Matth. notab. 119. Nota, quod præsumptio in fi. dum allegando l. si qui. C. de adul. quæ de præsumptione iuris, & de iure loquitur, scripserunt, quod illa sufficit ad condemnationem pœnæ ordinariæ. ex quo dixerunt habere vim plenæ probationis. Et Matthesianum secuti sunt Ias. in l. non hoc, col. 4. ver. intellige tamen. C. vnde legi. & Marfilium in rubr. de probat. nu. 252. Et his addo Franciscum Brunum in trac. de iudicijs & tortura, par. 4. q. 4. nu. 15. Et idem scripsit Aug. Arimine. in addit. ad Ang. de maleficijs, in verbo quod fama publica, nu. 25. Quam quidem sententiam probat d. l. si quis. C. de adult. Illa enim est præsumptio iuris, & de iure, sicuti ibi omnes intelligunt, & dicemus in fr. lib. 5.